ՔՍԱՆԵՒՕԹՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2207—ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ—28—ՆՈՅԵՄԲԵՐ—Ն. Տ.—10—ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ—1878

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկանին՝ ի Պոլիս ոսկ. 8 մէճ.
» » Գաւառաց » 10 մէճ.
Վեցամսեայ » ի Պոլիս » 4 մէճ.
» » Գաւառաց » 5 մէճ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—տնօրէնին պէտք ուղղուի, Ղալաթիա Սանտըքճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան, Մասիսի գրասենեակը։

Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Անգղիոյ խորհրդարանին մէջ եղած վիճաբանութիւնները կարեւորութենէ զուրկ են դեռ։ Բուն վիճաբանութիւնք, կամ մանաւանդ Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութեան և ընդդիմադիր կուսակցութեան միջև սպասուած մեծ ճակատամարտն՝ այսօր (երեքշաբթի) պիտի սկսէր. հետեւաբար վաղն և յաջորդ օրերը կարեւոր լուրեր կ'սպասուին Լոնտրայէն։

Աֆղանստանի պատերազմը՝ Լորտ Պիքընսֆիլտի բաղձածին՝ վերջանալու մօտ կերևի։ Էմիրին կողմէ առ Հնդկաստանի փոխարքայն ուղղեալ նամակին իմաստն հասկցուեցաւ։ Ալի-Մէսճիտի առնուելէն ետև գրուած կը թուի։ Էմիրն անգղիական դեսպանութիւնը չընդունելուն պատճառ կը ցուցնէ իւր անկախութիւնը կորուսանելու երկիւղը։ Կը յայտնէ թէ Աֆղանստան բնաւ թշնամութիւն չտածեր Անգղիոյ դէմ, և կը յուսայ որ առաջուան լաւ յարաբերութիւնները նորէն կը հաստատուին։ Շիր Ալի առժամանակեայ փոքր դեսպանութիւն մ'ընդունելու հաճութիւն յայտնելով կաւարտէ իւր նամակը։

Լաճօրէն եկած վերջին (դեկտ. 8) հեռագիր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ Շիր Ալիի համար Թուրքաստան փախած լինելու զրոյց տարածուեր է։ Բայց չգիտցուիր տակաւին թէ այս փախուստին պատճառն անգղիացւոց ձեռք բերած արագ յաջողութիւններ՞ն եղած են՝ թէ ներքին խռովութիւն մը ծագած է երկրին մէջ։

Եթէ ստոյգ է այս, Աֆղանստանայ պատերազմը վերջացած կրնայ համարուիլ։

. . .

Նախարարական վերջին փոփոխութեան վրայ Եւրոպական լրագրաց կարծիքը դեռ յայտնի չէ, բայց՝ ընդհանրապէս գոհութեամբ կը խօսուի Նորընտիր Մեծ—Եպարքոսին ազատամտութեանն և կորուկ բնաւորութեան վրայ, որով ներկայ անտանելի վիճակին դարմանն՝ այն է ամեն կողմէ անհամբերութեամբ սպասուած բարենորոգմանց անյապաղ գործադրութիւնը՝ տեսնելու յոյսերը կը զօրանան։

Շաբաթ օրը Հայոց Ս. Պատրիարքին այցելութեան առթիւ Մեծ Եպարքոսին ըրած խօսքերը, զորս 'ի ստորեւ կը հրատարակենք, ազատական գեղեցիկ սկզբանց արտայայտութիւն մ'են, և պատիւ կը բերեն ոչ միայն անոր հեղինակին, այլ և Հայոց ազգին և անոր հոգեւոր գլխոյն։ Օսմանեան կայսրութեան բարենորոգիչ Սուլթան Մահմուտ Բ. արդէն արտայայտած էր թէ Քրիստոնեայք իրենց եկեղեցին և իսլամք իրենց մզկիթին մէջ կաղօթեն, բայց ամենքն հաւասար են իւր աչքին առջև։ Այս սկզբան գործադրութիւնն հրապարակային կերպիւ հռչակուեցաւ Կիւլհանէի խաթթի-Շէրիֆով, զոր մեր ներկայ Օգոստ. վեհապետ Սուլթան Համիտ Բ.ի հայրը՝ բարեյիշատակ Ապտիւլ-Մէճիտ՝ իւր գահակալութեան սկիզբն հրատարակեց։ Թանզիմաթն երկար ժամանակ անդորրութիւն ու բարդաւաճութիւն շնորհեց Օսմանեան վրդովեալ երկրին, և Րէշիտ փաշայի նման ազատամիտ պետական մարդիկ ըստ բաւականի ներքին բարենորոգմանց հետ արտաքին աշխարհակալութիւնն ալ իմաստութեամբ ուղղելով՝ Արեւմտեան տէրութեանց դաշնակցութիւնը շահեցան Ռուսիոյ դէմ։

Այն դաշնակցութիւնն երկար ժամանակ իբր ամուր թումբ մը պաշտպանեց Օսմանեան երկրին անկախութիւնն ու ամբողջութիւնն օտար դիտմանց և յարձակմանց դէմ։

Դժբաղդաբար, ներքին դրութիւնն՝ որ այն ատեն կը տիրէր, չկըրցաւ նպաստաւոր ժամանակներէ օգուտ քաղելով երկրին միութեամբ և անդորրութեամբ բարգաւաճումն յառաջ տանիլ, այլ իւր բազմաթիւ սխալանաց հետ կարծեց թէ որ և է պարագայի մէջ Եւրոպա պարտաւոր է զԹուրքիա զինուք պաշտպանելու։ Այս պատճառաւ իւր զեղծումներն ամեն չափ և սահման անցան, ինչպէս այսօր ընդհանուր գիտակցութիւնը կը վկայէ. ասկէ ներքին դըժգոհութիւններ և օտար թելադրութիւններ երկիրը վեր 'ի վայր ըրին, արիւնաուշտ ապստամբութիւններ ծագեցան, և աճագին պատերազմ մ'աւերած և ամայութիւն սփռեց։ Խաղաղութիւնը վերադարձաւ, բայց անըստոյգ. երկրին ելմտական վիճակը տագնապալից է, և զինուորական զօրութիւնը պատերազմական վիճակի մէջ պահել հարկ կըլլայ։

Այհա այսպիսի դժուարին պարագայից մէջ Բարձր. Խայրէտտին փաշա կառավարութեան գլուխը կանցնի։ Նորին Բարձրութիւնը կրնայ Կ. Պոլսոյ համար տակաւին նոր մարդ մը համարուիլ, բայց բոլոր անոնք՝ որք հասարակային գործոց վրայ դիտող աչք մը ձգած են, ծանօթացած էին արդէն Խայրէտտին փաշայի քաղաքական ասպարիզին։ Միայն սին համբաւ մը չէր իւր անունն հռչակողը, այլ իւր գործերն։ Իբրև պետական մարդ՝ Թունուզի մէջ շատ անգամ կառավարութեան գլուխն անցաւ և անոր ելմուտքն և հասարակային պարտքն ինք կարգի դըրաւ։ Կառավարական զբաղմունքներն արգելք չէին եղած իրեն քաղաքական փիլիսոփայութեան վրայ ալ իմաստասիրելու, և իւր հրատարակած "կարեւոր բարենորոգմունք փասըն իսլամ պետութեանց" անուն գիրքը սահմանադրական սկզբանց և նախարարական պատասխանատուութեան կարեւոր դրութիւնը կը հռչակէր այնպիսի ժամանակ մը, երբ բացարձակ դրութիւնը կատարելապէս կը տիրէր։ Բաց ասկէ՝ Խայրէտտին փաշան անձամբ երկար ժամանակ Եւրոպա ուղևորած և խորին դիտողութիւններ ըրած էր։

Երբ վեհ. Սուլթանը զինք՝ Կ. Պոլիս հրաւիրեց, հասարակաց կարծիքն արդէն կը գուշակէր թէ բարձր պաշտօնի մը պիտի կոչուէր։ Իւր գաղափարներն երկրին յառաջդիմութեան նպաստաւոր են. բայց, ինչպէս յայտնի է, մինչև ցարդ խօսքով արտայայտութիւնները չէին որ պակսած էին, այլ գործադրութիւնն։ Ասոր համար էր որ Հայոց ազգն իսկ յաճախ գանգատելու պատճառ ունեցած էր իւր Պատրիարքարանին միջոցաւ՝ գաւառական զեղծմանց և հարստահարութեանց դէմ, Հայերը դարաւոր կերպիւ Օսմանեան պետութեան հաւատարմաբար ծառայած են, քաղաքական փառասիրութիւն չունին, և օտար թելադրութեանց չեն անսար։ Այսու ամենայնիւ՝ գաւառական ապիկար կամ տըգէտ պաշտօնատարներ և աւազակ քիւրդեր այնչափ նեղեցին Հայ ժողովուրդն, որ բողոքներն անհամար եղան, և մինչև Եւրոպայի ատեանն ելան։

Անշուշտ Նոր Մեծ—Եպարքոսը թէ՛ մասնաւորապէս Հայոց և թէ ընդհանուրին դժգոհութեան պատճառ եղող անկերպարան վիճակի մը վերջ տալու պիտի աշխատի։ Իւր առ Հայոց Պատրիարքն ուղղած խօսքերը դրաւական մ'են ասոր։ Կրնայ վստահ լինիլ որ Թուրքիոյ բոլոր ժողովուրդք միութեամբ իրեն կ'օժանդակեն բաղձացեալ բարենորոգմանց գործադրութեան մասին։

. . .

Մայրաքաղաքիս Մէսէնճէր լրագիրը նախարարական փոփոխութեան վրայ քանի մը խորհրդածութիւն կընէ, որք մեծ մասամբ իրաւացի կերևին մեզ.

"Երկար և տաժանելի աշխատութենէ մ'ետև, կըսէ, Սաֆվէթ փաշան ազատեցաւ պետական պատասխանատուութիւններէն, և առանձնական կենաց հանգստութիւնը վայելելու կոչուեցաւ։ Գոհութեամբ կիմացուի թէ վեհ. Սուլթանն երկրին վիճակն այնչափ լաւ կը համարի, որ կրնայ իւր պետական մարդոց ամենէն յաջողակն և մանաւանդ ամենէն փորձառուներէն մին ժամանակ մը հանգչելու հրաւիրել։ Սաֆվէթ փ.շան վեց ամիս Եպարքոսութիւն ըրաւ, որ այսօրուան օրս բաւական երկար տեւողութիւն մ'է, բայց ոչ իւր վարած աշխատութեանց։ Ի բաց առեալ Էտհէմ փաշայի Եպարքոսութեան վերջին ժամանակներուն մօտ կարճ միջոց մը, ուր Սաֆվէթ փաշա դատական գործոց նախարար անուանեցաւ, 1876 յուլիսէն 'ի վեր արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնը վարեց, քաղաքական ամենակարևոր և ամենակնճռալից խնդիրներ կարգադրելու կոչուելով։ Սերպիոյ պատերազմը. դեսպանախորհուրդը, Ռուսօ-Թուրքական պատերազմին նախընթաց բանակցութիւնները. Այամեսթէֆանոսի դաշնադրութեան կնքումը, Պերլինի վեհաժողովէն առաջ ծագած դիւանագիտական կնճռոտ վէճը, վեհաժողովին որոշումներէն ծագած ահեղ դըրդուութիւնն՝ որ դեռ նոր կը հանդարտի. այս ամեն խռովութեանց մէջ մեծ դեր ունեցաւ Սաֆվէթ փաշան։

"Եթէ իւր դատողութիւնն յաղթէր և իւր խորհուրդը լսելի լինէր, Օսմանեան պետութիւնն այս ծանր հարուածը չէր կրեր։ Արտաքին աշխարհավարութիւնը Սաֆվէթ փաշային յատուկ ուսումն է։ Իւր բոլոր հմտութիւնն ու փորձառութիւնը քաղաքագիտութեան այս ճիւղին նուիրած էր։ Բայց նոյն իսկ այս պայմանները քիչ մը չափազանց դիւանագէտ ըրին զայն Մեծ-Եպարքոսական պաշտօնին համար, որոյ մէջ չկրցաւ ներկայ վիճակին պահանջած գործօղութեան արագութիւնն ունենալ։ Իւր արտաքին աշխարհավարութիւնն Ալի փաշայի աշխարհավարութիւնն էր, և այն դպրոցին ամեն արժանեաց հետ և թերութիւններն ունէր։ Նոյն իսկ հիմն անոր նուազ սխրալի հանգամանքներէն մին էր, որովհետև տէրութեան ուժին վրայ անարդարապէս տկար գնահատում մ'էր, զգացում մը, որոյ արդիւնքն էր տէրութեանց նախանձընդդիմութենէն օգուտ քաղելու դրութիւնը։

"Սակայն վերջին ժամանակներս ինչ ինչ նշաններ ցոյց տուին թէ Սաֆվէթ փաշային քաղաքական դաւանութիւնը փոփոխութիւն կրած էր, այսինքն հրաժարիլ սկսած էր այն կասկածոտ աշխարհավարութենէն՝ որոյ մէջ վարժուած էր, և անկեղծաբար դարձած դէպ այն տէրութիւններն որոց բարեկամութիւնը Թուրքայ ջնջուելն ուզելու կերպիւ յայտնուած չէ։ Մեծ և ընդհանուր յարգանք և միանգամայն անհատական և հասարակային ջերմ համակրութիւն կը տանի Սաֆվէթ փաշա իւր հետ։ Փութոյ անդուլութեամբ աշխատեցաւ և շատ գործեր 'ի գլուխ հանեց. ուստի և լիապէս իրաւունք ունի այն քաղցր համոզումն ունենալու թէ ար-

ժամանակէն ծառայեց իր վեհապետին և երկրին ։ Գալով նոր նախարարութեան, իր զօրութիւնն այժմէն հաշուելու ջանալը դեռ շատ կանուխ է․ պէտք է իր գործը տեսնել․ սակայն կրնանք այժմէն նախատեսել, թէ իր արտաքին աշխարհավարութիւնն առաւել բացորոշ, ներքին աշխարհավարութիւնն ալ աւելի զօրեղ պիտի լինի ։ »

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիս 6 դեկտ.

Սերբաց ազգային ժողովն այսօր բացուեցաւ իշխանին ատենաբանութեամբը, որ ջերմ դրուատեօք ընդունուեցաւ ։

Պոմպայ 7 դեկտ.

Զրոյց կը պտըտի թէ Աֆղանստանի էմիրն հրաժարական տուեր է ։

Լահօր 7 դեկտ.

Բէյլվարի առջև Աֆղան զօրավար մը ներկայացաւ Անգղիացւոց ։

Ռօպէրթս զօրավարին արշաւանքն Խուրումի հովտին մէջ Շութարկարտանի կըրճէն անդին չպիտի անցնի ։

Բէչթա 7 դեկտ.

Աւստրիական պատուիրակութիւնն երեք նիստերու մէջ Անտրաշի կոմսին աշխարհավարութեան վրայ վիճաբանեց ։ Անտրաշի կոմսն այսօր յաջողութեամբ պատասխանեց ընդդիմադիր մասին քննադատութիւններուն ։

Յետոյ արտաքին գործոց նախարարութեան պիւտճէն գրեթէ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ ։

Իսկ Պոսնիոյ և Հէրսէքի գրաւման ծախուց համար յանձնաժողովին առաջարկած 15 միլիոն ֆիօրինը քսան միլիոնի հանուելով ընդունուեցաւ ։

Պ. Թիծայի նախարարութիւնը կայսերական հրամանագրով վերահաստատեցաւ ։

Փարիզ 8 դեկտ.

Երեսփոխանաց ժողովը Տըքազ դուքսին ընտրութիւնն ոչնչացուց իբր անվաւեր ։

Ռուսիոյ ներքին գործոց նախարար Թիմաշէֆ զօրավարն հրաժարական տալով, Շուվալօֆ կոմսին անոր տեղ անցնիլն հաւանական կը համարուի ։

Այս առտու հասած հեռագիրք

Լոնտրա 9 հոկտ.

Ուէսթ—Ինկլէն—Սաութհ—Ուէլս Պանքան սնանկութիւն հրատարակեց 3,500000 ոսկի բացով ։

Պոմպայ 9 դեկտ.

Զրոյց կայ թէ Աֆղանստանայ մէջ յեղափոխութիւն ելնելով՝ էմիրը Թուրքաստան փախեր է ։

Պուքրէշ 9 դեկտ.

Պ. Ժան Պրաթիանօյի նախագահութեամբ կազմեալ նոր նախարարութիւնն այսօր խորհրդարանին երկու ժողովներուն առջև բացատրեց իւր աշխարհավարութիւնն, որ է ամեն տէրութեանց հետ բարեկամաբար վարուիլ, Պէրլինի դաշնագիրն հաւատարմութեամբ գործադրել, Պետութեան իրաւունքներն պաշտպանել, և երկրին բարօրութիւնը նպաստաւորել ։

Լոնտրա 7 դեկտ.

Օսմ. Փոնս.		11 11/16
Փոխ.	1865	15
»	1869	14 3/4
»	1871	54 1/2
»	1872	22
»	1873	12 7/8
»	Եգիպտ.	70 1/2
Անգղ. Փոնս.		94 7/16

Փարիզ 7 դեկտ.

Օսմ. Փոնս. 12,

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Երզնկայի կառավարիչ Խուրշիտ փաշան Մարտինի կառավարիչ անուանեցաւ ։

Պատերազմական գործոց նախարար Ղազի Օսման փաշան վերահաստատեցաւ Մապէյն Միւշիրիի պաշտօնին մէջ ։

Կըսուի թէ Պէտէրխան փաշայի երկու ապստամբ որդիքն հեռագրաւ հնազանդութիւն յայտներ են Բ. Դըրան, և ներում խնդրեր են ։ Բ. Դուռն ալ հաճեր է ներում շնորհել և ըստ այնմ հեռագրեր է առ կուսակալն Տիարպէքիրի ։

Մայրաքաղաքիս Պարսից դեսպան Միրզա Մօհսին խան Պայրամի տօնին առթիւ ուրբաթ օրը Վեհ. Սուլթանին ներկայանալով Վիէննայի Պարսկական դեսպան Հայազգի Նարիման խանը Ն. Կ. Վեհափառութեան ներկայացուց ։

Կըսուի թէ նախորդ Սուլթան Մուրատի կուսակիցներն այս օրերս նորէն դաւադրութիւն նիւթած ըլլալով, արքունի պալատան երաժըշտապետ Նէճիպ փաշան այս պատճառաւ պաշտօնանկ լինելէ զատ արգելքի ներքև դրուեր է ․ նմանապէս Սուլթան Մուրատի և Բաշիտ էֆէնտիի բնակարաններն ալ խիստ հսկողութեան ենթարկուեր են ։

Շաբաթ օրն արքունի վառօդարանին մէջ երկու տակառ վառօդ պայթելով քանի մը գործաւորք ծանրապէս վիրաւորեցան ։

Պէնկալթի առջև վառօդաբարձ Հէլլեն նաւ մը բռնկելով՝ օդն ելեր մէջի բոլոր նաւաստեաց հետ ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

27 Նոյ. երկուշաբթի իրիկուն		13,27
28 Նոյ. երեքշաբթի առաւօտ		
բացուեցաւ		12,33
կէս օրին		12,34
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	45.25
Թղթադրամ	մր.	358 20

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Կ. Պոլիս 27 Նոյեմբեր

Սօսիէթէ ժէնէրալի բաժ.	Անգղ. լիր.	4,18
» փոխանակութեան	»	3,
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	6, 4
Քրէտի Ժէնէրալ	»	4,38
Քրէտի Օսթրօ—Թիւրք	»	—
Փոխ. 1863	Ֆր.	70
» 1865	»	73
» 1869	»	70
» 1872	»	21 50
» 1873	»	62 50
Թրամուայ	Օսմ. լիր.	1 50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

27 Նոյեմբեր

Անգղ. լիրա	ղրշ.	108 35
Նաբօլէօն ոսկի	»	87 2
Իմբէրիալ Ռուս	»	89 14
Գըրըմից	»	51 10
Հինգ ֆրանք	»	—
Հինդնոց	»	121
Պըլինձ	»	179 10

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. Պատրիարք Հայրը շաբաթ օրը նորընտիր Մեծ-Եպարքոսին, Շէյխիւլ Իսլամ էֆէնտիին և այլ նախարարաց այցելութիւն տուաւ ։

Մեծ-Եպարքոսը մեծ պատուով ընդունեց զՍ. Պատրիարքն, և հետը Գաղղիերէն խօսակցելով՝ հետևեալ կարևոր յայտարարութիւններն ըրաւ ։

« Իմ պաշտօնս է ամենուն արդարութիւն հատուցանել՝ ըստ հրամանի մեր օգոստափառ Տիրոջ ։ Նորին վեհափառութիւնը կը փափաքի որ իւր բոլոր հպատակներն հաւասարութիւն վայելեն ։ Ձեր ազգակցաց կրնաք յայտարարել թէ իրենք այս սկզբանց համեմատ պիտի կառավարուին և թէ արդարութիւնը լիովին պիտի գործադրուի ։ Իսկ պաշտօններն առանց բացառութեան պիտի շնորհուին ամենէն ձեռնհաս անձանց ։ Մեր երկիրն ընդհանուրին հայրենիքն է, ուստի պարտիքն ալ ընդհանուրին է ։ Մենք մեր մզկիթներուն մէջ կ'աղօթենք, դուք ալ ձեր եկեղեցեաց մէջ ։ Բայց առանց բացառութեան ամենքնիս ալ այս հայրենեաց զաւակներն և Վեհ. Սուլթանին հաւատարիմ հպատակներն ենք ։ Ես այս ընթացքով միայն կըրնամ մեր Օգոստ. Վեհապետին հրամաններն ըստ արժանւոյն կատարել ։ Կը կրկնեմ թէ ես նորին Վեհափառութեան բաղձանաց գործադիրն, և նորա կամաց թարգմանն եմ միայն ։ »

Ուրնիոյ խռովութեանց առթիւ ձերբակալեալ Զօլադ Յարութիւն վարժապետն և Ֆրնուզի վանահայր Նիկողոս եպիսկոպոսը կիրակի օրը Կ. Պոլիս հասան զինուորաց հսկողութեամբ և ոստիկանութեան բանտը դրուեցան ։

Ս. Պատրիարք հայրն անմիջապէս գիր գրելով ոստիկանութեան նախարարին, զանոնք եղեռնագործաց բանտէն հանել և զատ սենեակ մը փոխադրել տուաւ ։ Երէկ ալ յատուկ թագրիրով մը Պատրիարքական Գեր. խորհրդական սրբազանն Իզմիրլեան Գեր. Մատթէոս եպիսկոպոսին հետ Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին գնացին խնդրելու որ բանտարկեալները Պատրիարքարանին յանձնուին երաշխաւորութեամբ ։

Երէկ Լրագիր կը ծանուցանէր թէ Ֆրնուզի վանահայրը բանտէն արձակուեր է, բայց այս լուրն անստոյգ է դեռ ։

Գոհութեամբ կը լսենք թէ մայրաքաղաքիս Անգղիական դեսպան վսեմ. Սըր Լայարտ վերջին օրերս Ս. Պատրիարք հօր հետ տեսակցած ժամանակ խիստ համակրական և յուսատու խօսքեր ըրեր է Հայոց ազգին նկատմամբ, և վստահացուցեր է Ս. Պատրիարքը թէ մօտ ժամանակէն հիմնական բարենորոգմունք 'ի գործ պիտի դրուին Հայաստանի մէջ և թէ երկրին Հայ ժողովուրդը խիստ գոհ և երջանիկ պիտի լինի ։ «Միայն թէ, ըսեր է, պէտք է քիչ մ'ալ համբերեն, որովհետև կատարուելիք բարենորոգումները քանի մը աւուր մէջ չեն կրնար գործադրուիլ և իրենց արդիւնքն անմիջապէս ցոյց տալ․ բայց վստահ եղիք որ պիտի գործադրուին ։ »

Ն. Վսեմութիւնը խօսք տուեր է Ս. Պատրիարքին թէ ներկայացուցած խնդիրներն ու առաջարկութիւններ ը կատարելու համար ձեռքէն եկած ջանքը չպիտի խնայէ ։

Լորտ Քարնարվօն Ս. Պատրիարք հօր նամակ մը գրելով՝ Հայոց ազգին ապագայ բարեկեցութեանը համար Ն. Սրբազնութեան տարած անխոնջ ջանից պատկուելուն և այս մասին իր ալ համակրական ջանքերը չպակսեցնելուն նկատմամբ խիստ յուսալից խօսքեր կընէ ։

Քուրիէ տ'Օրիան լրագիրը մեր անցեալ շաբաթ (Նոյ. 18) աւուր թըղթով Պ. Պընօա Պրինոֆի ջի հրատարակած գրքին առթիւ ըրած քանի մը դիտողութիւններն անցեալ ուրբաթ աւուր թուոյն մէջ թարգմանելով խստութեամբ քննադատեր է ։ Այն քննադատութեան վրայ կուզենք քանի մը դիտողութիւն ընել մեր յաջորդ թուով ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Կարին 9 Նոյ. 1878

. . . Խմբագիր .

Կ. Պոլիս հրատարակեալ Լրագիր անուն օրագրին հոկտ. 21 թուով թերթին մէջ յօդուած մը տեսայ, որ կը ծանուցանէր թէ Պատրիարքարանի կողմանէ Հայաստան ղրկուած Պարտիզակցի Արժ. Վահան վարդապետը Պոլիս վերադառնալով՝ իր պաշտօնավարութեան մասին Պատրիարքարանի տեղեկագիր մը մատուցեր է, որ 'ի մօտոյ 'ի լոյս պիտի ընծայուի, և կարևոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ եղեր ։ Բայց Հայաստանի գաղթականութեան համար գլխաւոր քանի մը կէտեր կան եղեր, զոր կը հրատարակէ Լրագիրը, իբր թէ երբ Վահան վարդապետ 'ի Կարին կը ժամանէ, ժողովրդեան ամեն կողմանէ գաղթելու պատրաստ ըլլալնին տեսնելով, նոցա արգելման մէկ հնարը գտնելու համար տեղւոյս Ս. Առաջնորդին դիմեր է․ բայց նորա ալ գաղթելու միտում ունենալն, և այս իմաստով Վեհ. Կաթողիկոսին ալ նամակ գրելով կամք հարցնելը &c տեսեր ու իմացեր է․ վերջապէս այս մասին շատ մը կէտերու մէջ Վահան վարդապետ զայրոյթ կըյայտնէ եղեր Կարնոյ Գեր. Առաջնորդին դէմ ։

Արժ. Վահան վարդապետին այդ տեղեկագիրն երբ պաշտօնապէս հրապարակի մէջ 'ի լոյս ընծայուած տեսնուի, նորա Հայաստանի գաղթականութեան մասին գրածներն եթէ Լրագրոյ հրատարակածին պէս են, անտարակոյս աւելի հիմնութիւն ունեցողները պատրաստ են հերքելու, բայց աւելի աղէկ կը լինի որ Նորին Արժանապատուութիւնն այն ժամանակ աւելի ևս չկարմրելու համար՝ արդարութեամբ և անաչառութեամբ սրբագրութիւն մ'ընէ իր գրուածոց մէջ, եթէ ուրիշ այսպիսի մեծամեծ սխալներ ալ տեղի ունեցած են ։

Տէր, մարդկութեան սուրբ պարտականութիւններէն մին է որ ամեն ինչ անաչառ և անկողմնակալ կերպով դիտողութեան առնուի ։ Անկեղծութեամբ կըսենք թէ Հայաստանի գաղթականութեան առջևն առնելու համար անձնուիրաբար աշխատողներուն գլխաւորը կրնամ համարիլ Գեր. Յարութիւն սրբազանը, վասն զի այնպիսի ահաւոր գաղթականութիւն մը եթէ տեղի ունենար, ընդհանուր Հայոց անկեալ ազգային ինչ ստորձան վնաս բերելը՝ Նորին Սրբազնութիւնն հեռատես քաղաքագիտութեամբ կշռելով, գաղթականութեան առջևն առնելու համար իւր պարտականութիւնը լիովին 'ի գործ դրաւ, և վերջապէս այս առթիւ ալ ընդհանուրին համակրութիւնն և խոր երախտագիտութիւնը վայելեց ։ Վկայ են այս ամեն տասցուածոց Կարնոյ մէջ և շրջակայքը գտնուող բոլոր Հայ ժողովուրդըն, և Ռուսաց և Օսմանեան պաշտօնատարք ։

Այն ինչ Ռուսք անցեալ փետրվար ամսոյ մէջ մուտ գործեցին 'ի քաղաքս, Գեր. Յարութիւն սրբազան թէ՛ քաղաքիս մէջ և թէ՛ 'ի գիւղօրայս յաճախ շրջելով՝ ժողովրդեան ազդու յորդորներ կարդաց, որպէս զի դրացի մահմետականաց հետ ամեն կերպ խոհեմութեամբ և քրիստոնէավայել պարկեշտութեամբ վարուին, և այս յորդորներն ու խրատներն այն ատրճան ազդեցութիւն ունեցան, որ Հայերը թէ՛ գիւղերը և քաղաքիս մէջ Տաճկաց հետ վերջին ծայր քաղաքավարութեամբ ապրեցան Ռուսաց տեղս գտնուած միջոցին ։

Նաև երբոր Պէրլինի Վեհաժողովն իւր նիստերն աւարտեց, և յայտնի եղաւ որ Ռուսք քաղաքէս պիտի մեկնին, և տեղւոյս քաղաքապետն ալ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ սեպտ. 6ին Կարին Օսմանցւոց պիտի յանձնուէր, այն ժամանակ՝ այն ինչ Բասենի կողմերը վայրենի քիւրդերն և Կարնոյ դաշտին մէջ ալ խել մը այլէտ Թրքեր Հայոց վերայ սպառնալիքներ կը տեղային, թէ «կեավուրլար, տուրուն պիր դաշ կիւն՝ գալըը, սիզի քէսէրիզ &c » այն տագնապալից միջոցին մինչ ժողովուրդը սարսափի մէջ ինկած և գիւղացիք ալ մէկ կողմէն գաղթելու պատրաստուած լին, Գեր. Յարութիւն

Արրուգան անձամբ Բասենի կողմերն և Կարնոյ դաշտի գիւղերը շրջելով, ամեն կերպ քաջալերութիւն և ապահովութեան խոստումներ ընելով տեղերնին նստելու. նաև քանիցս նոյն միջոցին բանակցութեան մտնելով Երզնկայ Խալիլ Հաքքի փաշային հետ, ապահովութեամբ հսկելու համար այդու հրամաններ ձեռք բերաւ որ անկ էր, և վերջապէս յաջողեցաւ հաստատութեան յուզեալ սրտերը հանդարտեցնել։

Արժ. Վահան վարդապետն արդէն յուլիս 19ին տեղէս մեկնած էր 'ի Տփխիս. այն ժամանակ ո՛չ Ռուսաց քաղաքէս մեկնելու լուրը կար և ո՛չ գաղթականութեան, որպէս զի առիթ ունենար տեղւոյս առաջնորդին դիմելու և նորա այս մասին անտարբեր լինելը հասկնալու։

Իւչ Քիլիսէի Վանահայր Յովհաննէս վարդապետի մասին եղած ակնարկ և դիտողութիւններն ալ ցաւօք սրտի կարդացինք։ Երկու տարիէ 'ի վեր է որ Յովհաննէս վարդապետն՝ իբր անձնուէր հովիւ՝ իւր հայրենակցաց հետ սատ և անդթափառական շրջելով անթիւ սատակմանց ենթակայ եղած է, ինչպէս որ նոյն խաչ Եւրոպական լրագրաց թղթակիցք այս անձին թշուառութեանց ականատես ըլլալնին գրած են անցեալ տարի։ Նա մանաւանդ այս անգամ Ռուսաց բանակին ետ քաշուած ժամանակ Յովհաննէս վարդապետին նոյն տեղի Հայոց չգաղթելուն համար ըրած ջանքը մեծ շնորհակալեաց արժանի է, ինչպէս որ կը վկայէ տեղւոյս Գաւառական փորձութիւնն և ինչպէս որ գաւառիս կուսակալ Խալիլ Հաքքի փաշան ալ Երզնկայէն Կարին գալուն՝ այս ամենուն պաշտօնապէս տեղեկացաւ և ոսկի ժամացոյց մ'ընծայ զրկեց Յովհաննէս վարդապետին, և Բ. Դրան ալ տեղեկագրեց որպէս զի պատուանշան մը շնորհուի անոր։

Արժ. Վահան վարդապետն այնպէս կը ձեւացնէ թէ Պայազիտի գաղթականութեան արգելք ինքն եղած է, անձամբ Պայազիտի և Ալաշկերտի կողմերը պտըտելով։ Նորին արժանապատուութեան այն կողմերն երթալը սակաւ ինչ կասկածելի քննելով ինձ, յատկապէս նոյն կողմերը գտնուող բարեկամացս հարցուցի, որոց պատասխանին առանցլուս կը ծանուցանեմ Ձեր մեծապատուութեան։

Փունջ լրագրոյ թղթակիցն Ալաշկերտի գաղթականութեան պատճառը Ռուսաց բանակին հրամանատարին կուտայ, որպէս թէ մունետիկի միջոցաւ հրաւիրեր է ժողովուրդն 'ի գաղթականութիւն. Արժ. Վահան վարդապետն ալ՝ այն կողմերը Ռուսաց բանակին մէջ գտնուած Հայ Քոնթրաթճիներուն համար կըսէ թէ նոքա են քաջալերիչ գաղթականութեան։ Բայց լսածս, և անուանց պաշտօնական տեղեկութիւնք կապացուցանեն թէ այս երկու ծանօթութիւնք ալ սխալ են. վասն զի երբոր Ռուսաց բանակը նոյն տեղերէն մեկնելու կը պատրաստուէին, Քիւրդերն Հայոց վրայ ծանր սպառնալիքներ կը տեղան, և երբ Ռուսք իրենց մեկնիլն առանց Օսմանցւոց ծանուցանելու բանակնին կը վերցանեն, Հայերը Քրդաց յարձակումէն վախնալով իրենց հունձքերը կը թողուն և բանակին հետ կը գաղթեն։ Նոյն միջոցին Իւչ—Քիլիսէի վանահայր Արժ. Յովհաննէս վարդապետէն պաշտօնապէս տեղեկութիւն եկաւ Գեր. Ցարութիւն եպիսկոպոսին թէ, «եթէ Ռուսաց մեկնելէն ետև Օսմանցւոցմէ քանի մը սպայ և քանի մը հարիւր ալ զօրք տեղս գային, ոչ ոք կը գաղթէր. հիմայ երեք չորս հարիւր տուն գաղթեցին, եթէ օգնութիւն չփութացուի, մնացեալք ալ պիտի գաղթեն»։ Ցարութիւն սրբազանը այս բանն Խալիլ Հաքքի փաշային հեռագրաւ ծանուցանելով օգնութիւն խնդրեց. նա ալ անմիջապէս հրաման զրկեց Մուշ Լիվա Շապան փաշային քանի մը գումարտակ զօրք զրկել Ալաշկերտ. միանգամայն միւթէսարըֆութեան փոխանորդութեամբ Նուսուֆ փաշան Պայազիտ զրկեց, և սոցա ձեռք առած ազդու միջոցներուն շնորհիւ՝ մնացեալ Հայ ժողովուրդք ապահովութիւն ստացան և գաղթականութենէ ետ կեցան։

Ալաշկերտէն Կարս գաղթող Հայոց թիւը չորս հարիւր տուն և երկու հազար հոգւոյ կը հասնի, որոց վերադառնալուն համար ամեն կերպ ապահովութիւն տըրւելու և իրենց թողած տուներն ու բերքերն իրենց վերադարձնելու համար պաշտօնապէս ապահովութիւն ստանալու նըպատակաւ ասկէ քանի մ'օր առաջ Կարսէն Ճէնէրալ Լազարէֆին կողմանէ հայազգի զինուորական Պ. Գ. Նիկողոսեան քաղաքս եկաւ, և Խալիլ Հաքքի փաշային հետ բանակցելով պաշտօնապէս ապահովութիւն առաւ, որպէս զի նոյն գաղթականներն իրենց տեղերը վերադառնան։ Խալիլ Հաքքի փաշան անմիջապէս գրեց Պայազիտի կառավարչին, որ գաղթողներուն հունձքերը պաշտպանէ և տուները շինել տայ, որպէս զի վերադառնալնուն իրենց տրուի։ Կը լսեմք թէ քանի մը տուն արդէն վերադարձեր են և միացեալներն ալ դարնան պիտի վերադառնան։

Քաղաքիս Ռուսաց ընդհանուր հիւպատոս Մ. Օպէր Միլէր տասն օր առաջ Կ. Պոլսէն տեղս ժամանեց, և անոր առժամանակեայ հիւպատոսութեան պաշտօն վարող հայազգի Պ. Կամսարական մեկնեցաւ 'ի Տփխիս։ Այս պատուական անձը՝ վեց ամսոյ չափ ոստիկանութեան տեսչի (բօլիս մէյթէր), և երկու ամսոյ չափ ալ փոխ—հիւպատոսութեան պաշտօն վարելով, իւր հայրենասէր և ազգասէր ազնիւ զգացմամբ ժողովրդեան խորին համակրութիւնը գրաւած էր, և իւր մեկնիլն ամենքին խոր ցաւ ազդեց։

Ռուսաց ընդհանուր հիւպատոս Մ. Օպէլ Միլէր Տփխիսէն ստացած հրամանին համեմատ՝ երէկ յանկարծակի քաղաքէս մեկնեցաւ 'ի Կարս։ Պատճառը դեռ անծանօթ է. բայց մեծ մասը քաղաքական խառնաշփոթութիւն կուսան։

Խնուսցի քառասնհինգ ամեայ Կարապետ անուամբ ընծայ քահանայ մը, որոյ կինն իւր քաւորին մէջ մեռած է եղեր, Խնուսցի Յովհաննէսին տասնհինգամեայ աղջիկը փախցնելով կըրանի բարէ, և կուզէ իւր կնութեան առնուլ։ Աղջկան հօր տուած բողոքին վրայ՝ տեղւոյն կառավարիչը երկուքն ալ ձերբակալել կուտայ։ Քահանայն կը բողոքէ թէ ինք Բողոքական է, բայց բողոքն անլսելի լինելով, թէ՛ քահանայն և թէ՛ աղջիկն աղքակի Կարին կը զրկուին, ուր անցեալ շաբթու հասան։ Քահանայն տեղւոյս կառավարութեան առջև ալ բողոքեց թէ Մահմետական պիտի լինի. բայց Վսեմ. կուսակալն ականջ չկախելով, ըստ խնդրանաց Գեր. առաջնորդին, թէ՛ քահանայն և թէ՛ աղջիկն Հայոց առաջնորդարանը զրկեց։ Ս. Առաջնորդն ալ կառավարութենէն ոստիկաններ խնդրելով, անոնց հսկողութեան ներքև քահանայն Ս. Կարապետի վանքը զրկեց 'ի Մուշ։ Աղջիկն ալ իր հօրը հետ դեռ քաղաքս կը գտնուի՝ առաջնորդարանի հսկողութեան ներքև։

Այս անարժան քահանայն՝ Մշոյ Ս. Կարապետի վանահայր Մամբրէ եպիսկոպոսին ձեռնադրած նորընծայ սաներէն է։ Մամբրէ եպիսկոպոսն՝ որ հինգ տարի առաջ Պոլսոյ մէջ ամեն կերպ խայտառակութիւն գործելէն զկնի, յաջողեցաւ Ս. Կարապետի վանահայրութեան պաշտօնը խլել, հաւատացնելով այն ժամանակի վարչութեան թէ Տարօնոյ վիճակը պիտի լուսաւորէր. քանի մ'այսպիսի իրեն պատիւ բերող ձեռնասուններ հասցնելէ և ուրիշ շատ մ'ազգանշաւ գործեր կատարելէ զատ ուրիշ բան չըրաւ։ Շատ հաւանական է որ Կարապետ քահանայն 'ի շնորհս իւր հոգևոր հօր՝ արդարանայ և անպատիժ մնայ։

Վանէն և Բաղէշի կողմերէն ստացած տեղեկութիւնքս հարստահարութեանց ողբալի լուրեր կը պարունակեն. ժամանակս խիստ անձուկ լինելուն՝ սոցա վըրայօք չկրցայ այսօր Ձեզ տեղեկութիւն հաղորդել. գալ շաբթու՝ այս տեղեկութեանց հետ տեղս կազմուելիք պատերազմական ատեանին վրայ պիտի գրեմ, որոյ հայազգի անդամներէն Մեծ. Գրիգոր պէյ Թագւորեան և Միհրան էֆէնտի քանի օրէ 'ի վեր տեղս կը գտնուին։

Մնամ . . .

Հ.

ԱԶԴ

Ազգ. Հիւանդանոցի համար մէկ խոհարար, մէկ յիմարապահ, հինգ հիւանդապահ, մէկ լուացարար կին, մէկ անասնապահ, և մէկ յիմարապահ կին հարկ ըլլալուն, յիշեալ պաշտօններն գոհացուցիչ ամսականաւ յանձնառու ազգայիններն պէտք են դիմել Հիւանդանոցի դիւանատունն 'ի Մեծ Նոր խան միջնայարկ թիւ 49։

Գործակալ Ազգ. Հիւ.
1878 Նոյ. 23 Սարգիս Մ. Հէքիմեան

ԻԼԱՆ

Ֆիրուխթ օլունաճագ քերէք, քըյէ 400000, պէհէր քըյէսի 75 1/2 փըյ.

Սէբիւզ թիւլիւ դարաման դօյունու տէրիսի, տանէ 8000, պէհէր տանէսի ղրուշ 10.

Էլլի պին թագըմտան ալթմըշ պին թագըմա գադար խամ օլունաճագ էլպիսէնին իւճրէթի խալըյէսի սաֆ վէ թալեա նէֆէրաթընտա մախսուս էլպիսէ խալըյէսի ղրուշ 18.

Ջօխաֆ էլպիսէսի խալըյէսի ղրշ 20.

Սիւարիյէ մախսուս գօլու քիւրք գաթմայէ վէ խալըյէսի ղրուշ 23.

Գարագօլ եագմուրլուգու տէրսունինէ գարլանաճագ քիւրք գըթմայէ վէ խալըյէսի ղրուշ 23.

Գօլսուզ քիւրք նիմէթին գըթմայէ վէ խալըյէսի ղրուշ 12.

Պալատէ մուհարրէր էշեանըն գարարը գաթիյէրի թըշրինի սանի բուլմինին եկիրմի եէտինճի բազար իրթէսի կիւնիւ իճրա օլունաճագը իլան օլունմուշ իտի, նէվմի մէզքիւրտէ միւզայէտէ վէ միւնագասայէրի պիլ իճրա ֆիյաթը մուրտագ ամէլէրի իլէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ գալմըշ վէ գարարը գաթիյէրի տախի վէրիլմիշ օլմայըպ, սու կիւն ադշամա գադար պէր մուճիպի ուսուլ իհալէ պէշ թէնզիլ վէ զամմ խանէլէր Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի.

27 Թըշրինի սանի 1878

Պապը Սէրասքէրի

Նիզամիյէ էլպիսէ անպարը իչուն միւպայեա օլունաճագ օլան քըրք պին ատէտ գատար քըրմըզը եուն քուշագ թարիխի գարարընտան հէման վէ քեամիլէն թէսլիմ օլունմագ վէ թէսլիմինէ գատար քէաֆֆէյի մէսարիֆ իլէ ռէսմի կէօմրիւկի միւթէահհիտինէ այիտ օլմագ վէ էսմանը մագպուզ սէնէտլէրինին վիրուտի իլէ մուամէլէսինին խիթամընտա եուզլիւք քայիմէ եիւզ ղըրշա օլարագ հէսապ Նիզամիյէ խազինէսինտէն վէրիլմէք շարթը իլէ թըշրինի սանի բուլմինին եէքիրմինճի սալը կիւնիւ միւնագասայը իճրա օլունաճագընտան, իթարընա թալիպ օլանլարըն նէվմի մէզքիւրտէ սաաթ ալթըտա Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի.

20 Թըշրինի սանի 1878

Պապը Սէրասքէրի

Պէյքօզ տէպպաղհանէսի իչուն միւպայեա օլունաճագը էվէլճէ իլան օլունան օն պէշ պին ատէտ թուղլը քուրու Բումէլի կէօնիւ օթուզ պին ատէտ խալլաղ օլունարագ պունուն օն պէշ պին ատէտինին պէհէրի ալթը քըյէտէն նէտի քըյէյէ գատար օլուպ պիր պիրի իւզէրինէ նէտի վէ տիկէր օն պէշ պին ատէտինին պէհէրի օն քըյէտէն օն ալթը քըյէյէ գատար օլուպ պիր պիրի իւզէրինէ օն իւչ քըյէ միյանլարընտա օլմագ վէ թարիխի գարարընտան իթիպարէն թէսլիմ օլունմագա պաշլանմագ չէհրի պէշ պին ատէտի թէսլիմ օլունարագ ալթը մահ նիհայէթինտէ տըգսանը ալընմագ վէ ռէսմի կէօմրիւկի իլէ տէպպաղհանէյի մէզքիւրէ թէսլիմինէ գատար քէաֆֆէյի մէսարիֆի միւթէահհիտինէ այիտ օլմագ վէ էսմանը վէրիլէճէք մագպուզ սէնէտլէրի թարիխինտէն իթիպարէն օթուզ պիրէր կիւն փասըլայը իւչ թագսիթ իլէ վէ սիմ մէճիտիյէ իկիրմի ղրշ հիսապը իլէ Նիզամիյէ խազինէսինտէն վէրիլմէք շարթը վէ չէրայիթը սայիրէսի իլէ պէհէր քըյէսի օն իքի ղրշա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թըշրինի սանի բուլմինին իկիրմի տօգուզունճը չէհարշէնպիհ կիւնիւ թէքրար միւնագասայը իճրա օլունաճաղընտան, թալիպ օլանլարըն նէվմի մէզքիւրտէ սաաթ ալթըտա Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի.

21 Թըշրինի սանի 1878

Պապը Սէրասքէրի

Քեանունի էվվէլ բուլմինին իպթիտասընտան իթիպարէն կերէք տէրսաատէ վէ կիւլտատ սալխանէ իլէ սայիր մէվագիի ասքէրիյէ վէ կերէք Զաթալճա վէ Չօրլու իլէ ճիվարընտա պուլունան ասաքիրի շահանէ իչուն իճապ իտէն էճնաս լահմ չէրայիթը մալիւմէսի իլէ պէհէր քըյէսի ալթը ղրշ եիկիրմի տէօրթ փարատա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ կերէք պունըն վէ կերէք քըրք կիւնտէն սօնրա էլլի կիւն իչուն եանի քեանունի սանինին օն պիրինճի կիւնինտէն իթիպարէն չուպաթ նիհայէթինէ գատար իճապ իտէն մալիւմ իւլ մըգտար լահմըն միւնագասասը թըշրինի սանի բուլմինին իկիրմի պէշինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ իճրա օլունաճաղը էվէլճէ իլան օլունմըշ իտի, նէվմի մէզքիւրտէ իճրա խտըլէն միւնագասատա քըրք կիւն իչուն ալընաճագ լահմ եանի զիքր օլունան մէվագի իլէ տէրսաատէ սայիրէ իչուն իճապ իտէն լահմ չէրայիթի մալիւմէսի իւզրէ պէհէր քըյէսի ալթը ղրշ եիկիրմի տէօրթ փարա վէ քըրք կիւնտէն սօնրա եանի քեանունի սանինին օն պիրինճի կիւնինտէն իթիպարէն չուպաթ նիհայէթինէ գատար էլլի կիւն զարֆընտա մէզքիւր մահալլէր իչուն ալընաճագ լահմըն պէհէր քըյէսի եէտի պուչուգ ղրշա թալիպլէրի էօհտէսինտէ գալմըշ օլուպ մէզքիւր միւտտէթլէր իչուն պէր վէճհի աչըգ մալիւմ իւլ մըգտար լահմըն թըշրինի սանի բուլմինին իկիրմի տօգուզունճը չէհարշէնպիհ կիւնիւ թէքրար միւնագասայի իճրա պիլ իճրա գարարը գաթիյէսի վէրիլէճէկինտէն, իթարընա թալիպ օլանլարըն նէվմի մէզքիւրտէ սաաթ նէտիտէ Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի վէ սաաթ նէտիտէն սօնրա կէլէն օլուր իսէ գապուլ իտիլմէյէճէյի իլան օլունուր.

26 Թըշրինի սանի 1878

Պապը Սէրասքէրի

ԻԼԱՆ

Սամաթիատա Միր ախօր ճիվարընտա չըմէնտօրֆէր բաթախօնը ճատտէսինտէ էմանէթ մալի պուլունան Թէրզիյէն եիւզ ալթըն զիրա արսա պիլ միւզայէտէ պէհէր արշընը էլլի պէշ ղրշտա թալիպի էօհտէսինտէ թէքարիւր իլէտիլէճէկտէն, պունըն զամմ իլէ իշթիրասընա թալիպ օլանլարըն Թարիխի իլանտան իթիպարէն նիհայէթ օն պէշ կիւն զարֆընտա էմանէթի հէնտէսէխանէյինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի գըմընտա իլանը քըֆիյէթ իպթիտար քըլընտը.

22 Թըշրինի սանի 94

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԹՈՒՂԹ ՄԱՐԿՈՍԻ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻ, ԱԶԳԻ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԱԶԳԱՑՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Առ պատուականաց պատուական

Տէր Ներսէս Արքեպիսկոպոս Անոյ

Եւ Պատրիարք Օսմանեան Հայոց

Ամեն. Ներսէս Սրբազան Պատրիարքի հրամանաւ գրուած և Արամեան տպարանէն գեղեցիկ տպագրութեամբ 'ի լոյս ընծայուած 160 երեսէ բաղկացեալ գիրք մ'է, որուն մէջ Պատուարժան հեղինակը հմտութեամբ խօսած է ոչ միայն Հայոց աշխարհի, ազգի և եկեղեցւոյ պատմութեան վրայ, այլ և Հայոց հին ընկերականութեան և վաճառականութեան, նոյնպէս և Հայաստանի բնական դրից և Հայոց այժմեան բարքաններուն վրայ տրամաբանօրէն։

Կը ծախուի Եէնի ճամի Չիլինկիրլէր ճատտէսի թիւ 2 Ս. Ղուկասեանի գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին մէկ մէճիտ արծաթ։

ԲԱՆԱԼԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գրեց Մ. Մամուրեան

Ահաւասիկ գեղեցիկ մէթոտ մը, որ Մամուրեան էֆէնտիի աշխատասիրութեամբ մուտ գանելով մայրենի լեզուին ուսման մէջ, կուաջնորդէ աշակերտները չարադ իր լինելու, չըսպասելով որ անոնք քերականութեան տաղտկալի շրջանէն անցնին։

Այս գրքոյկը Զմիւռնիոյ Տէտէեան եղբարց տպարանէն 'ի լոյս ընծայուելով, կը ծախուի Եէնի ճամի Չիլինկիրլէր ճատտէսի թիւ 2, Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 50 սանթիմ։

ՕՐԱՑՈՅՑ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ

1879 Թուականին Քրիստոսի

Յօրինեալ յՆրեմիա քահանայէ Խասգիւղի

Որ ամեն գրավաճառաց խանութ գտանի. գին 4 դահեկան։

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Պարզ Օրացոյց.
Ազգային Հոգևոր գլուխ և ընդհանուր ժողով.
Ազգային վարչութիւն, կրօնական և քաղաքական ժողովք.
Ազգային զանազան ժողովք, խորհուրդք, հոգաբարձութիւնք և դիւանք.
Արեգական, լուսնի և ծանուցեալ մոլորակաց վրայօք մէկ քանի համառօտ տեղեկութիւն.
Աստեղաբաշխութեան վերաբերեալ քանի մը բառերու բացատրութիւն.
Ցուցակ ազգային ընդհանուր վանօրէից.
Սկիզբն Օսմանեան տէրութեան.
Օսմանեան կայսր և կայսերազունք.
Բարձրաստիճան նախարարք տէրութեան.
Հայազգի պաշտօնատարք 'ի Բ. Դուռն.
Թիւ ազգիս Հայոց.
Թիւ մարդկան ընդ ամենայն երեսս երկրի.
Ազիւսակ գիւտի աւուրց ամսամտից.
Արժէք դրամոց զանազան տէրութեանց։

ՕՐԱՑՈՅՑ

ԵՒ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ՕԴՈՅ

1879 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Յօրինեալ 'ի Թոքանական ուսուցչէն Ս. Յակոբեանց

ԵՒ

Տպագրեալ 'ի վանս Սրբոց Յակոբեանց յԵրուսաղէմ

Ամեն Հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի։ Գին 100 փարա։

ՕՐԱՑՈՅՑ

1879 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Յօրինեալ յՆրեմիա քահանայէ Խասգիւղի

Որ ամենայն գրավաճառաց կրպակ վաճառի։ Գին 2 դահեկան։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1878 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

ՊՈՍՖՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական Եզերք	Թիւ
2 15	Ենիմահալլէէն Մէգաբրւ. Պէյլէրպէյի, Թօփանէ, Ենիքէօյ, Իսթինիա, Էմիրկ.-Գօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։	28
3	Ենիմ. Մէգաբրւ. Պէյլէրպ. Թօփանէ, Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։	20
3 30	Ռ. և Ա. Գավագէն Ենիմ. Մէգաբ. Պէյլէրպ., Թօփ. Ենիք. Իսթ. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։	33
4 30	Ենիմահալլէէն Մէգաբրւ. Պէյլէրպ. Թօփանէ, Ենիք. Իսթ. Էմիրկ. Գօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Առնավ. Օրթաք. Պէշիկ։	18
5 30	Մէգաբ, Պէյլէրպ. Թօփ. Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.	28
6 30	Ենիմահալլէէն Պէյլէրպ. Թօփանէ, Պէյքօզ, Ենիքէօյ, Էմիրկ. Գանլըճա, Ռ. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Առնավ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկ. Պէշիկթաշ, Իսկիւտար։	4
8	Ռ. և Ա. Գավագէն Ենիմահ. Մէգաբ. Պէյլէրպ. Թօփանէ, Պէյքօզ, Ենիք. Էմիրկէն, Ռ. Հիսար, Պէպէք, Առնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	20
10	Մէգաբրունէն Պէյլէրպ. Թօփանէ, Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ռ. Հիսար, Առնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	22

Արնաւուտ քէօյէն

Ժամ		Թիւ
2 30	Առնավուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։	2
3	Առնավուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	25
3 30	Պէպէք, Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։	22
4	Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ։	2
4 30	Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ։	25
10 15	Գուրուչէշմէէն ուղղակի կամուրջ։	2
11	Առնավուտքէօյէն » »	4

Ասիական Եզերք

Ժամ		Թիւ
2 15	Պէյքօզ, Բաշտպ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, Գուզկ.	21
2 30	Առնավ. Վանիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապ։	4
3	Պէյլէրպ. Թօփ. Պէյքօզ, Բաշտ. Գանլ. Ա. Հիսար, Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 3 1/4ին)։	34
4	Պէյլէրպ. Պէյքօզ, Բաշտպ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. (Բացի ուրբաթէ)։	16
5 15	Պէյքօզ, Ռ. Փաշաբ., Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Գապ.	21
8	Պէյլէրպ. Պէյքօզ, Բաշտպ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ, Գուզկ. Իսկ.	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական Եզերք

Ժամ		Թիւ
3 30	Գապ. Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Առնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն, Ենիք. Պէյքօզ, Թօփանէ. Պէյլէրպ. Ենիմահ։	4
4	Պէշիկթ. Օրթաք. Առնավ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թօփանէ. Պէյլէրպ. Մէգաբ.	28
5 15	Պէշիկ. Օրթաք. Առնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ, Թօփանէ. Պէյլէրպէյի, Մէգաբր. Ռ. և Ա. Գավագ։	20
6 30	Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Առնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Գօյ. Ենիք. Թօփ. Պէյլէր։	25
8	Պէշիկ. Օրթաք. Առնվ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թօփանէ. Պէյլէրպ. Մէգաբրունէ։	22
9 30	Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Իսթ. Ենիք. Թօփ. Պէյլէր. Մէգ. Ենիմ. Ռ. և Ա. Գավագ։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 10ին.)	34
10 15	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Գօյ. Էմիրկ. Ենիք. Թօփ. Պէյլէր. Մէգաբ. Ենիմահ։ (Բացի ուրբաթէ)։	33
10 40	Պէշիկ. Օրթաք Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Իսթ. Ենիք. Թօփանէ. Պէյլէրպ. Մէգաբր. Ենիմ.	18
11 15	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Գօյ. Էմիրկ. Ենիքէօյ, Թօփանէ, Պէյլէրպ. Մէգաբր. Ենիմահալլէ։	20

Առնաւուտ քէօյ

Ժամ		Թիւ
3 15	Ուղղակի Առնավուտքէօյ։	2
3 45	» »	25
9 30	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ.	2
10 15	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Առնավ.	4
11 10	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ.	25
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ։	4
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Առնավուտ.	2

Ասիական Եզերք

Ժամ		Թիւ
3 45	Իսկ. Գուզ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշտպ. Պէյքօզ։	21
9 45	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշտպ. Պէյքօզ, Պէյլէր.	19
10 30	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ	28
11 15	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշտպ. Պէյքօզ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Պէպէք։	22

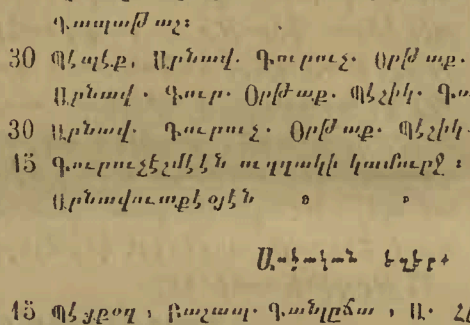

ՋԵՐՄԻ ԴԵՂ

Տօքթոր Այէրի ջերմի դեղը ամեն տեսակ ջերմ իսկոյն կը բժշկէ. չկայ դեղ մը որ ասոր չափ օգտակար ըլլայ ջերմի. ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ աս դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն։ Արդէն Պօլսոյ և գաւառներուն մէջ ճանչցուած է աս դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարգը։ Նախ ուժը տրամի չափ հինգ եւրէ խմելու է, իբր. մաքրողական դեղ ու ետքը աս ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէյմէկ անուշի դդալ ջուրի հետ խառնելով խմելու է, անմիջապէս կանցնի։ Ցրտոյ աւելի քիչ տալու է. կը ծախուի կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

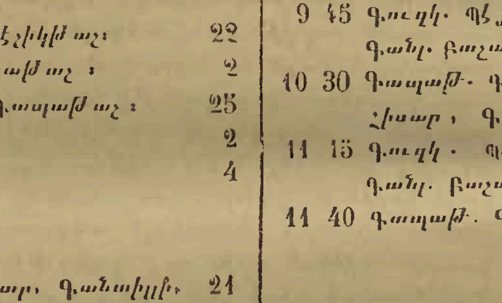

ՕՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Աղնիւ և հասարակ քարեօլաներ երկաթէ և արոյրէ, աժան գիներով կը ծախուի, կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

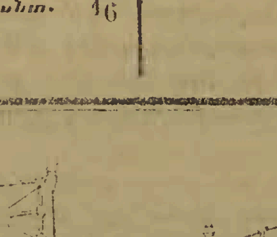

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև ութիւններուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Այս լրագիրս շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրեր։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Ղալաթիա Սանտըքճըլար ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը։

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց անձինքները։

ԻԶՄԻՐ. Յովսէփեան աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչիկ էֆ. Լուկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Յակոբեան աղա Թանկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէոլեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր բաղտէճեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ԵԱԶ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՅՈԶՂԱՏ. Ֆէրհատ աղա Ս. Ֆէրհատեան.
ԵՐԶՆԿԱՅ. Թագէոս աղա Բոզդրուեանի.
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Երժ. Յուրէն.
Ուրիշ քաղաքներէ ասոր[illegible] տեղերէն սէկ[illegible] Մխիթարեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՂԱԼԱԹԱ. ՆՕՐՕ ԽԱՆ